MILLIY G‘URUR VA VATANPARVARLIKNI RIVOJLANTIRISHDA INDIVIDUAL VA DIFFERENSIAL TEXNOLOGIYALARNING TA’LIM-TARBIYAVIY IMKONIYATLARI

Jabbarov Z. R.
O‘zMU Harbiy tayyorgarlik o‘quv markazi dotsenti

Annotatsiya. Maqolada o'quvchilarda milliy g'urur va vatanparvarlik tuyg'ularini shakllantirishda individual va differensial texnologiyalarning ahamiyati, ularning ta'lim-tarbiya jarayonidagi imkoniyatlari yoritilgan. Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv asosida o'quvchilarning individual xususiyatlari va qobiliyatlarini hisobga olib, milliy qadriyatlar, tarixiy meros va Vatanga muhabbatni rivojlantirish mexanizmlari ochib berilgan.

Kalit so‘zlar: milliy g'urur, vatanparvarlik, individual texnologiyalar, differensial texnologiyalar, shaxsga yo'naltirilgan yondashuv, tarbiyaviy jarayon.

Аннотация. В статье раскрывается значение индивидуальных и дифференцированных технологий в формировании у учащихся чувства национальной гордости и патриотизма, а также их возможности в образовательном и воспитательном процессе. На основе личностно-ориентированного подхода рассматриваются механизмы развития любви к Родине, уважения к национальным ценностям и историческому наследию с учетом индивидуальных особенностей и способностей обучающихся.

Ключевые слова: национальная гордость, патриотизм, индивидуальные технологии, дифференцированные технологии, личностно-ориентированный подход, воспитательный процесс.

Abstract. This article examines the significance of individualized and differentiated technologies in fostering students' national pride and patriotism, as well as their potential in the educational process. Based on a learner-centered approach, it reveals the mechanisms for developing love for the Motherland, respect for national values, and appreciation of historical heritage by taking into account students' individual characteristics and abilities.

Keywords: national pride, patriotism, individualized technologies, differentiated technologies, learner-centered approach, educational process.

Hozirgi globallashuv jarayonida yoshlarni milliy g'oya va qadriyat-

larga sodiq, Vatanga muhabbat ruhida tarbiyalash O'zbekiston ta'lim siyosatining asosiy yo'nalishlaridan biridir. Shaxsda milliy g'urur va vatanparvarlikni shakllantirish nafaqat ma'naviy, balki ijtimoiy-pedagogik jarayon sifatida qaraladi. Ushbu jarayonda individual va differensial texnologiyalarning o'rni beqiyosdir, chunki ular o'quvchilarning yosh, psixologik, bilish va ijtimoiy xususiyatlarini hisobga olgan holda, milliy qadriyatlarga asoslangan ta'lim-tarbiyani amalga oshirish imkonini beradi.

Mazkur texnologiyalarni ta'lim tizimiga joriy etish orqali o'quvchilarni milliy o'zlikni anglash, fuqarolik mas'uliyati, Vatanga sadoqat kabi sifatlar asosida shakllantirish mumkin. Milliy g'urur va vatanparvarlik tushunchalari O'zbekiston Respublikasining “Ta'lim to'g'risida”gi Qonuni, “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi”, “Yangi O'zbekiston – yangi ta'lim” konsepsiyasida muhim ijtimoiy-pedagogik mezon sifatida ko'rsatilgan [1].

Milliy g'urur – bu shaxsning o'z xalqining tarixiy merosi, madaniy qadriyatlari, milliy g'oyalari bilan faxrlanishi va ularni rivojlantirishga intilishi. Vatanparvarlik – Vatanga muhabbat, xalq manfaatlarini himoya qilishga tayyorlik, o‘z mehnati bilan mamlakat ravnaqiga hissa qo'shishdir. Vatanga sadoqat, uni himoya qilish, taraqqiyotiga hissa qo'shish, xalq manfaatlarini ustuvor qo'yish fazilatlarini o'z ichiga oladi. U faqat hissiy holat emas, balki faol ijtimoiy xulqatvorni ham ifodalaydi. Bu tushunchalar o'zaro uzviy bog'liq bo'lib, milliy g'urur vatanparvarlik tuyg'usini mustahkamlaydi, vatanparvarlik esa milliy g'ururni amaliy faoliyatda namoyon etadi.

Mazkur sifatlarni shakllantirishda shaxsga yo'naltirilgan yondashuv asosiy metodologik asos sifatida qaraladi [Maslou, 1999; Rojers, 1994). Bu yondashuv har bir o'quvchining ichki imkoniyatlarini ochish, o'ziga xosligini hurmat qilish va shaxsiy rivojlanish trayektoriyasini shakllantirishga xizmat qiladi [4].

Pedagogik nazariyalar orasida quyidagi yondashuvlar mazkur mavzuni yoritishda muhim o'rin tutadi: Faoliyatli yondashuv (L.S.Vygotskiy, A.N.Leontev) – bilim va qadriyatlarni faoliyat jarayonida shakllantirishni ta'kidlaydi; Madaniy-tarixiy yondashuv – milliy qadriyatlarni tarixiy kontekstda o'rganish zaruratini belgilaydi;

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim konsepsiyasi – o'quvchini ta'lim jarayonining markaziga qo'yadi, individual rivojlanishni qo'llabquvvatlaydi [5].

Individual texnologiyalar – o'quvchining shaxsiy qobiliyati, ehtiyoji, motivatsiyasi va bilish darajasini hisobga olgan holda ta'limtarbiya jarayonini tashkil etuvchi tizimdir. Bu yondashuvda har bir o'quvchi-

ning individual rivojlanish trayektoriyasi aniqlanadi.

Differensial texnologiyalar esa o'quvchilarning bilimi, qobiliyati, ijtimoiy faolligi, qiziqish darajasiga ko'ra farqlangan shaklda ta'lim va tarbiya berishni nazarda tutadi.

Mazkur texnologiyalar quyidagi maqsadlarga xizmat qiladi:

o'quvchilarning milliy qadriyatlar haqidagi bilimlarini kengaytirish;

milliy g'urur hissini shaxsiy tajriba asosida shakllantirish;

vatanparvarlikni ijtimoiy faoliyat orqali mustahkamlash;

ta'lim-tarbiya jarayonini shaxsga moslashtirish.

Individual yondashuv asosida tashkil etilgan ta'lim-tarbiya jarayoni quyidagi bosqichlarda amalga oshiriladi:

Diagnostika bosqichi – o'quvchilarning milliy qadriyatlar bo'yicha bilim, motiv va hissiy tajribasini aniqlash [6].

Motivatsion bosqich – milliy qahramonlar, ramzlar, tarixiy obidalar asosida o'quvchilarda ijobiy hissiy kayfiyat hosil qilish.

Faoliyat bosqichi – loyihalar, tadqiqot ishlari, milliy bayramlar va madaniy tadbirlarda ishtirok etish orqali tajriba hosil qilish.

Refleksiya bosqichi – o'quvchining shaxsiy fikr-mulohazasini shakllantirish, milliy qadriyatlarga ongli munosabatni rivojlantirish.

Ushbu bosqichlar orqali har bir o'quvchi milliy qadriyatlarni shaxsiy ongida qayta anglaydi va amaliy faoliyatda aks ettiradi.

Differensial yondashuv o'quvchilarning qiziqishlari va tayyorgarlik darajasini hisobga olib, ularni quyidagi shakllarda tarbiyalash imkonini beradi:

Vaziyatli o'yinlar: “Men Vatan himoyachisiman”, “Mening Vatanim – faxrim” mavzularida rolli o'yinlar.

Differensial topshiriqlar: yuqori darajadagi o'quvchilarga tahliliy esse, o'rta darajadagilarga ma'lumot to'plash, boshlang'ich darajadagilarga suhbat va savol-javoblar.

Loyiha faoliyati: “Milliy qahramonlar hayoti”, “O'zbekistonning faxrli farzandlari” kabi tadqiqot ishlari [7].

Bu shakllar o'quvchilarni faol subyekt sifatida shakllantiradi, ularni milliy qadriyatlar tizimiga integratsiyalaydi.

Individual va differensial texnologiyalar quyidagi ta'limtarbiyaviy imkoniyatlarni yaratadi:

O'quvchilarning milliy o'zlikni anglashini chuqurlashtiradi;

Shaxsda vatanga sadoqat, mas'uliyat va fuqarolik pozitsiyasini shakllantiradi;

Milliy qadriyatlar asosida o'quv motivatsiyasini oshiradi;

O'quvchi shaxsining individual imkoniyatlarini rivojlantiradi;

Ta'lim-tarbiya jarayonini shaxsga yo'naltirilgan tizimga aylantiradi.

O'quvchilar milliy tarixdagi buyuk siymolar – Amir Temur, Mirzo Ulug-bek, Zahiriddin Muhammad Bobur, Alisher Navoiy hayoti va faoliyatini o'rganish orqali milliy g'urur hissini shakllantiradi. Loyihaviy faoliyatlar: "Bobom izidan boraman", "Tarixdan saboq", "Men vatandoshim bilan faxrlanaman" kabiyo'nalishlarda amalga oshiriladi.

Milliy g'oya va vatanparvarlik ruhidagi insholar, she'rlar, sahna ko'rinishlari, devoriy gazetalar, “Vatanim mening faxrim” tanlovlari orqali o'quvchilar his-tuyg'ularini ifoda etadilar.

Har bir o'quvchining individual fazilatlari va qiziqishlarini inobatga olib, milliy qadriyatlar asosida shaxsiy rivojlanish rejalari ishlab chiqila-di.

“Aqliy hujum”, “Klaster”, “Fikrlar charxi”, “Debat”, “Rol o'yinlari”; “Men Vatanim uchun nimalar qilaman?” mavzusida muhokamalar.

Bu faoliyatlar orqali o'quvchilarda Vatanga sadoqat, milliy faxr, mas'uliyat, fuqarolik pozitsiyasi, tashabbuskorlik va ijtimoiy faollik rivojlanadi.

Milliy g'urur va vatanparvarlikni rivojlantirishda individual va dif-ferensial texnologiyalar shaxsga yo'naltirilgan yondashuvni ta'minlab, har bir o'quvchining imkoniyatini ochib berishga xizmat qiladi. Bu tex-nologiyalar asosida tashkil etilgan ta'lim-tarbiya jarayoni milliy qadri-yatlarga hurmat, tarixiy xotiraga ehtirom, Vatanga muhabbat kabi fazi-latlarni shakllantiradi.

Natijada o'quvchi shaxsining ma'naviy-axloqiy kamoloti, fuqarolik pozitsiyasi va milliy o'zligi mustahkamlanadi.

Ilmiy tahlil va amaliy tavsiyalar. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, o'qu-vchilarda milliy g'urur va vatanparvarlikni shakllantirishda individual va differensial texnologiyalarni kompleks qo'llash samarali natijalar bera-di. Shaxsiy yondashuv asosida tashkil etilgan tarbiya jarayoni ularning:

milliy o'zligini anglashini;

ajdodlar merosiga hurmatni;

vatanga sadoqat hissini;

ijtimoiy faolligini;

ma'naviy barkamolligini oshiradi.

Amaliy tavsiyalar: o'quv rejalari va dasturlariga milliy g'urur va vatanparvarlikni shakllantirishga qaratilgan mavzularni integratsiya qilish.

Individual o'quv yo'nalishlarini ishlab chiqish, o'quvchilarni shaxsiy rivojlanish trayektoriyasi asosida qo'llab-quvvatlash. Tarix, adabiyot, ona tili, ma'naviyat darslarida interfaol metodlar asosida milliy qadriyatlarni singdirish. Vatanparvarlik mavzusida loyihalar, musobaqalar, uchrashuvlar, ekskursiyalar tashkil etish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining “Ta'lim-tarbiya tizimini yanada takomillashtirish to'g'risida”gi Farmoni. – T., 2020.
2. O'zbekiston Respublikasining “Ta'lim to'g'risida”gi Qonuni. – T., 2021.
3. “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi”. – T., 1997.
4. Maslow A.H. Motivation and personality. – New York: Harper & Row, 1999.
5. Rogers C. Freedom to Learn. – Columbus: Merrill, 1994.
6. Vygotsky L.S. Mind in society: the development of higher psychological processes. – Harvard University Press, 1978.
7. Abdullaeva N., Xoliqulova D. Pedagogik texnologiyalar. – T., 2022.